

Որակի հոչակագիր **ՀՆԱ-ի նախնական գնահատում արտադրական եղանակով, ընթացիկ և մշտական գներով**

Ընդհանուր տեղեկատվություն վիճակագրական արտադրանքի մասին		
0.1	Անվանումը	ՀՆԱ-ի նախնական գնահատում արտադրական եղանակով, ընթացիկ և մշտական գներով
0.2	Ոլորտը	Ազգային հաշիվներ, համախառն ներքին արդյունք
0.3	Պատասխանատու մարմինը, բաժինը, անձը և այլն	Արմստատ Մակրոտնտեսական ցուցանիշների և ազգային հաշիվների բաժին Բաժնի պետ Լուսյա Խաչատրյան Հայաստանի Հանրապետություն, 0010, ք. Երևան, Հանրապետության պող., Կառավարական տուն 3 Հեռախոս՝ +374 11 52 39 96 Էլ. փոստ՝ lusya@armstat.am , info@armstat.am
0.4	Նպատակը և պատմությունը	Հայաստանում արտադրական եղանակով եռամսյակային համախառն ներքին արդյունքի հաշվարկի ներդրումը սկսվել է 1992 թվականից, երբ Հայաստանը որդեգրեց տնտեսակարգի փոփոխության քաղաքականություն՝ ուղղված ազատական տնտեսական հարաբերությունների ձևավորմանը, որին անցումը ենթադրում էր դրան բնորոշ հաշվարկային համակարգի ներդրում միջազգայնորեն ընդունված հիմնադրույթների, սահմանումների, դասակարգումների և հաշվապահական կանոնների (ԱՀՀ-93 և ԵՀՀ-95) ամբողջության հիման վրա: Սկսած 2014թ. ՀՀ վիճակագրական կոմիտեն Հայաստանի ազգային հաշիվների վիճակագրության բնագավառում իրականացրել է մեթոդաբանական փոփոխություն՝ անցում է կատարել «Ազգային հաշիվների համակարգ 1993-ից» «Ազգային հաշիվների համակարգ 2008-ի»:
0.5	Օգտագործողները և կիրառումը	Հայաստանի արտադրական եղանակով հաշվարկված եռամսյակային ՀՆԱ-ի վերաբերյալ տվյալներն ունեն օգտագործողների լայն շրջանակ: Հիմնական օգտագործողների թվում են երկրի տնտեսական քաղաքականության և տնտեսական կանխատեսման գործառնություններ իրականացնող պետական մարմինները, ինչպես նաև այլ պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններ, հասարակական, գիտակրթական, ֆինանսավարկային կազմակերպությունները, գործարար միջավայրը, զանգվածային լրատվամիջոցները, միջազգային կազմակերպությունները և այլն՝ վերլուծությունների, մոդելավորման և կանխատեսումների նպատակներով:
0.6	Տեղեկությունների աղբյուրները	Հաշվարկներն իրականացվում են տարբեր աղբյուրների՝ հիմնականում Արմստատի կողմից իրականացվող վիճակագրական

		<p>դիտարկումների տվյալների հիման վրա: Կազմակերպությունների ամսական, եռամսյակային և տարեկան դիտարկումներն իրականացվում են տնտեսական գործունեության բոլոր տեսակների համար, բացի գյուղատնտեսությունից: Վերջինիս վերաբերյալ տվյալները հավաքվում են 340000 գյուղացիական տնտեսություններից ընտրանքային եղանակով ընտրված 12090 տնտեսությունից, ինչպես նաև մոտ 100 առևտրային կազմակերպություններից ստացվող տվյալների հիման վրա: Ի լրումն վերոնշյալ տեղեկատվական աղբյուրների, օգտագործվում են նաև Արմստատի կողմից իրականացվող տնային տնտեսությունների կենսապայմանների ամբողջացված և աշխատուժի ընտրանքային հետազոտությունների տվյալները:</p> <p>Պետական կառավարման մարմինների ծառայությունների, ինչպես նաև հարկային մուտքերի և սուբսիդիաների հաշվարկման համար օգտագործվում են ՀՀ ֆինանսների նախարարության (ՀՀ ՖՆ) կողմից տրամադրվող տվյալները: ՀՀ կենտրոնական բանկից (ՀՀ ԿԲ) ստացվող տվյալներն օգտագործվում ֆինանսական գործունեության թողարկման, ֆինանսական միջնորդության անուղղակիորեն չափվող ծառայությունների և տնտեսության ֆինանսական հատվածի հաշվարկների իրականացման համար:</p> <p>Սպառողական գների ինդեքսը (ՍԳԻ), արտադրողների գների ինդեքսը (ԱԳԻ), ապրանքների արտահանման և ներմուծման ինդեքսները օգտագործվում են դեֆլատավորման համար:</p>
0.7	Տվյալների հավաքման իրավական լիազորությունը	Տվյալները հավաքվում են «Պաշտոնական վիճակագրության մասին» օրենքի և «Հնգամյա վիճակագրական ծրագրի» հիման վրա, ինչպես նաև ՀՀ վիճակագրության պետական խորհրդի 2016թ. հունիսի 20-ի «Վիճակագրական տվյալների հավաքման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 05-Ն և «Տարեկան վիճակագրական ծրագիրը հաստատելու մասին» որոշումների հիման վրա:
0.8	Ռեեսպոնդենտների (ծանրաբեռնվածությունը)	Ռեեսպոնդենտների ուղղակի ծանրաբեռնվածություն առկա չէ :
1 Բովանդակություն		
1.1	Բովանդակության նկարագիրը	2010թ. Հայաստանի Ազգային հաշիվները կազմվում են համաձայն Ազգային հաշիվների համակարգի (ԱՀՀ-2008) հիմնարար դասակարգումների, սահմանումների և հասկացությունների, ինչպես նաև այլ մեթոդաբանական հիմքերի, միաժամանակ շարունակելով աշխատանքը Եվրոպական հաշիվների համակարգ (ԵՀՀ) 2010 ներդրման ուղղությամբ: Ընդգրկվում են ԱՀՀ-ում սահմանված բոլոր գործառնությունները: ՀՆԱ գնահատականը ներառում է բոլոր շուկայական գործառնությունները, ներառյալ ապրանքափոխանակությունը: Ընդգրկվում է Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տնտեսությունը: Արտադրական

		<p>եղանակով հաշվարկված ՀՆԱ-ն կազմվում է ընթացիկ, սկսած 2011թ. 1-ին եռամսյակից՝ նախորդ տարվա միջին տարեկան և հղումային տարվա միջին տարեկան գներով: Բազային տարի է համարվում նախորդ տարին: Նախորդ տարվա համադրելի գներով եռամսյակային տվյալների վերագնահատումը կատարվում է կրկնակի դեֆլատավորման եղանակի օգտագործմամբ: Համադրելի գներով գնահատման համար օգտագործվում են գները և հաշվարկման էքստրապոլացիայի եղանակը: Վերջինիս դեպքում կիրառվում են զբաղվածների թվաքանակը և տնտեսական գործունեության տեսակը բնութագրող այլ ծավալային ցուցանիշներ:</p> <p>Արտադրության և ներմուծման հարկերը ներառում են արտադրանքի, ներմուծման և արտադրության այլ հարկերը: Սուբսիդիաներն իրենցից ներկայացնում են ընթացիկ չփոխհատուցվող և անվերադարձ վճարներ, որոնք պետությունը տրամադրում է կազմակերպություններին՝ արտադրության, ապրանքների և ծառայությունների արտահանման կամ վաճառքի հետ կապված:</p> <p>Համախառն շահույթը և համախառն խառը եկամուտները ներառում են ավելացված արժեքի այն մասը, որը մնում է արտադրողների մոտ՝ ծախսերը հանելուց հետո:</p> <p>ՀՆԱ-ի գնահատականների համար հիմնական է համարվում արտադրական եղանակը: Արտադրական և ծախսային եղանակներով հաշվարկված ՀՆԱ-ի տարբերությունը հաշիվներում ցույց է տրվում որպես վիճակագրական շեղում:</p>
1.2	Վիճակագրական հասկացություններ	<p>Հայաստանի Ազգային հաշիվները կազմվում են համաձայն Ազգային հաշիվների համակարգի հիմնարար դասակարգումների, սահմանումների և հասկացությունների, ինչպես նաև այլ մեթոդաբանական հիմքերի:</p> <p>Արտադրական եղանակով ՀՆԱ-ն, շուկայական գներով, հաշվարկվում է տնտեսությունում արտադրված համախառն ավելացված արժեքի (հիմնական գներով) ու արտադրանքի և ներմուծման զուտ հարկերի (առանց սուբսիդիաների) հանրագումարով:</p> <p>Հիմնական գներով ավելացված արժեքն արտադրության ցուցանիշ է, որը որոշվում է ապրանքների և ծառայությունների թողարկման ու միջանկյալ սպառման տարբերությամբ և չի ներառում արտադրանքի հարկերը, սակայն ներառում է արտադրանքի սուբսիդիաները:</p> <p>Թողարկումն իրենից ներկայացնում է որոշակի ժամանակաշրջանում տնտեսությունում արտադրված ապրանքների</p>

և ծառայությունների ընդհանուր արժեքը:

Միջանկյալ սպառումը կազմված է այն ապրանքների ու ծառայությունների արժեքից, որոնք հաշվետու ժամանակաշրջանում ամբողջությամբ սպառվում կամ վերափոխվում են արտադրության ընթացքում: Միջանկյալ սպառման մեջ չի ներառվում հիմնական կապիտալի սպառումը: Միջանկյալ սպառման կազմում առանձին ներառվում են ֆինանսական միջնորդների անուղղակիորեն չափվող ծառայությունները:

Համախառն ավելացված արժեքը հաշվարկվում է ըստ տնտեսական գործունեության տեսակների՝ որպես ապրանքների և ծառայությունների թողարկման ու միջանկյալ սպառման տարբերություն:

«Համախառն» արտահայտությունը ցույց է տալիս, որ ցուցանիշն իր մեջ ներառում է արտադրության գործընթացում հիմնական կապիտալի սպառման արժեքը:

Արտադրանքի հարկերը ներառում են այն հարկերը, որոնց չափերն ուղղակիորեն կախված են թողարկված արտադրանքի արժեքից: Դրանց թվին են դասվում ավելացված արժեքի հարկը, ակցիզային հարկը, ներմուծման հարկը և մաքսատուրքը:

Սուբսիդիաները անհատույց ընթացիկ վճարներ են, որոնք պետությունից միջոցներից հատկացվում են ձեռնարկություններին՝ կապված ապրանքների և ծառայությունների արտադրության, վաճառքի կամ ներմուծման հետ:

1990-2006թթ. արտադրական եղանակով ՀՆԱ-ի հաշվարկների համար կիրառվել է Ժողովրդական տնտեսության ճյուղերի համամիութենական դասակարգիչը (ԺՏՃՀԴ): 2004-2006թթ. ԺՏՃՀԴ-ին գույքահեռ 2007թ.-ից կիրառվել է նաև Տնտեսական գործունեության տեսակների Հայաստանի դասակարգչի (ՏԳՏՀԴ) 1.1 խմբագրությունը (NACE 1.1), իսկ 2012թ.-ից՝ Տնտեսական գործունեության տեսակների Հայաստանի դասակարգչի (ՏԳՏՀԴ) 2 խմբագրությունը (NACE խմբ. 2): Ըստ ՏԳՏՀԴ 2-ի առկա են սվյալները սկսած 2008 թ.-ից:

Իրականացվել են նաև 2000-2003թթ. արտադրության հաշվի տարեկան և եռամսյակային սվյալների վերահաշվարկ ըստ ՏԳՏՀԴ 1.1 դասակարգման, որոնք տեղ են գտել "Հայաստանի ազգային հաշիվները"- 2009 ժողովածուի մեջ:

Սկսած 2012 թվականից արտադրական եղանակով ՀՆԱ-ի հաշվարկման համար կիրառվում է ՏԳՏՀԴ 2 դասակարգիչը, ըստ որի

		իրականացվել է 2010թ. տարեկան և 2011թ. եռամսյակային տվյալների վերահաշվարկ:
2. Ժամանակայնություն		
2.1	Հաշվետու ժամանակահատվածը	Եռամսյակային տվյալների համար հաշվետու ժամանակահատվածը օրացուցային եռամսյակն է:
2.2	Հրապարակման ամսաթիվը	Արտադրական եղանակով հաշվարկված եռամսյակային ՀՆԱ-ի նախնական տվյալները հրապարակվում են հաշվետու եռամսյակին հաջորդող 51/53-րդ օրը: Սկսած 2012 թվականից՝ հաշվետու եռամսյակից հետո 65/67-րդ օրը, որոնք վերանայվում են նախորդ տարվա հաշվետու տարեկան տվյալների հիման վրա և հրապարակվում մայիսին: Հաշվետու եռամսյակային տվյալները հրապարակվում են հաշվետու տարվան հաջորդող երկրորդ տարվա մայիսի 5-ին, իսկ ամբողջական հաշիվները՝ չորրորդ եռամսյակում:
2.3	Ճշտապահություն	Ընդհանուր առմամբ, տվյալների հավաքումն ու մշակումը համապատասխանում են եռամսյակային ազգային հաշիվների ժամանակային պահանջներին: Տվյալների հրապարակումը սովորաբար չի շեղվում սահմանված ժամանակացույցից:
2.4	Հաճախականությունը	Եռամսյակ՝ եռամսյակային պարբերականությամբ:
3. Ճշգրտություն		
3.1	Ընդհանուր ճշգրտություն	Չհաշվառվող գործունեության և ստվերային տնտեսության մասով ճշգրտվում են թողարկման վերաբերյալ ներկայացվող տվյալները: Հաշվի առնելով տվյալների ոչ լրիվ ընդգրկունության փաստը, չներկայացումը կամ ոչ արժանահավատ տեղեկատվության ներկայացումը, հաշվարկների հիմքում դրված են արտադրանքի թողարկման, զբաղվածների թվաքանակի և արտադրանքի արտադրության մասնակիցների թվաքանակի վերաբերյալ տվյալները, որոնք ստացվում են պարբերաբար հավաքվող վիճակագրական հաշվետվությունների, ինչպես նաև տնային տնտեսությունների կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտության և աշխատուժի ընտրանքային հետազոտությունների արդյունքում: Ոչ ֆորմալ հատվածի ՀՆԱ-ում ունեցած մասնակցության չափը ներկայումս հաշվարկվում է կիրառելով 2009թ. իրականացված «Ոչ ֆորմալ հատվածը և ոչ ֆորմալ զբաղվածությունը Հայաստանում» հետազոտության արդյունքներով ստացված գնահատականները: Կիրառվում են նաև անուղղակի մակրոտնտեսական մեթոդներ՝ օգտագործելով տարբեր տարիներին իրականացված առանձին ոլորտների վերաբերյալ հետազոտությունների գնահատականները և այլ տեղեկատվական աղբյուրներից ստացված տեղեկատվությունը:
3.2	Անճշտության աղբյուրները	Ազգային հաշիվներում տվյալների հնարավոր անճշտությունը կապված է տարբեր աղբյուրներից ստացվող տվյալների անհամապատասխանության հետ:
3.3	Ճշգրտության	Արտադրական և ծախսային եղանակներով հաշվարկված

	չափումները/ չափելիությունը	եռամսյակային ՀՆԱ-ի տարբերությունը հաշիվներում ցույց է տրվում որպես վիճակագրական շեղում:
4 .Համադրելիություն		
4.1	Ժամանակագրական համադրելիություն	Այն դեպքերում, երբ իրականացվում են մեթոդաբանական կամ այլ բնույթի փոփոխություններ (օրինակ, անցումը SՊՏԴ-ի նոր խմբագրության, բազային տարվա փոփոխություն, համապատասխան հրապարակումներում տրվում է այդ փոփոխությունների ծանոթագրությունները, ինչպես նաև ներկայացվում նախորդ տարիների համար հաշվարկված (վերանայված) շարքեր:
4.2	Համադրելիությունն այլ վիճակագրության հետ	Առկա է համադրելիություն այլ վիճակագրական համակարգերի հետ, ինչպես օրինակ ՀՀ կենտրոնական բանկից և ֆինանսների նախարարությանոնից ստացված համապատասխան տվյալների հետ:
4.3	Նախնական և վերջնական վիճակագրության միջև փոխկապվածությունը	Արտադրական եղանակով հաշվարկված ՀՆԱ-ի եռամսյակային տվյալները նախնական ներկայացվելուց հետո դրանք տարեկան վերջնական հաշվետու տվյալների հիման վրա վերանայվում են:
5 .Մատչելիություն		
5.1	Տարածման ձևաչափ	<p>Հրապարակումներ</p> <p>Ամսական հրապարակումներ</p> <p>«Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական վիճակը» տեղեկատվական ամսական զեկույցներում (հայերեն, ռուսերեն) հրապարակվում են ՀՆԱ-ի վերաբերյալ հետևյալ եռամսյակային տվյալները`</p> <p>ա) արտադրական եղանակով հաշվարկված եռամսյակային ՀՆԱ՝, ընթացիկ գներով, նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համադրելի գներով (2011թ-ի 1-ին եռամսյակից նախորդ տարվա միջին տարեկան գներով), ինչպես նաև, նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակաշրջանի նկատմամբ, ֆիզիկական ծավալի ինդեքսները և ՀՆԱ-ի կառուցվածքը, իսկ սկսած 2011 թվականից` ֆիզիկական ծավալի շրջայակապ ինդեքսների ժամանակագրական շարքերը, ՀՆԱ-ի աճին նպաստման չափերը` ըստ գործունեության տեսակների:</p> <p>բ) եռամսյակային ՀՆԱ` արտադրական եղանակով, բազային տարվա միջին տարեկան (մշտական) գներով, ինչպես սեզոնային ճշգրտմամբ, այնպես էլ առանց սեզոնային ճշգրտման, ըստ տնտեսական գործունեության հիմնական տեսակների:</p> <p>Տվյալների բազաներ</p>

		http://armstatbank.am/pxweb/hy/ArmStatBank/?rxid=602c2fcf-531f-4ed9-b9ad-42a1c546a1b6 Ինտերնետային հասցե Հրապարակումների էլեկտրոնային տարբերակները հասանելի են հայերեն (ամբողջական), ռուսերեն և անգլերեն, հետևյալ հասցեով. http://www.armstat.am Տվյալների բազայի Ազգային հաշիվների բաժնում http://www.armstat.am/am/?nid=263
5.2	Հիմնական նյութերը. Պահպանումն ու կիրառելիությունը	Բոլոր հրապարակումները պահպանվում են ինչպես թղթային, այնպես էլ էլեկտրոնային եղանակով:
5.3	Փաստաթղթավորումը	Ցուցանիշների վերաբերյալ հակիրճ մեթոդաբանական պարզաբանումները հրապարակվում են «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական վիճակը» տեղեկատվական ամսական զեկույցի եռամսյակային հրապարակումներում, իսկ առավել մանրամասն՝ «Հայաստանի Ազգային Հաշիվները» վիճակագրական ժողովածուում: Արմստատի պաշտոնական կայքի «Վիճակագրություն» հատվածի «Մեթատվյալներ ենթահատվածում առկա է նաև լրացուցի փաստաթղթավորում Արժույթի միջազգային հիմնադրամի Տվյալների Տարածման Հատուկ Ստանդարտին համապատասխան, հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն, հետևյալ հասցեով՝ https://www.armstat.am/am/?nid=549:
5.4	Այլ տեղեկատվություն	Այլ տեղեկատվություն առկա չէ:
6. Լրացուցիչ փաստաթղթավորում		
6.1		Առկա է տեղեկատվություն Ընդհանուր վիճակագրական բիզնես-գործընթացի մոդելի համաձայն հետևյալ հասցեով՝ https://www.armstat.am/am/?nid=672: